

Hayastanın ekoloji terroru bütün regionu təhdid edir

Sərhəddə metallurjiya zavodunun inşası digər qonşu ölkələrin ekosisteminə mənfi təsir göstərəcək

Həm işğal dövründə, həm də işğaldan sonra ermənilərin Azərbaycana qarşı ekoloji terroru davam etdirdiyi açıq-aydın ortadadır. Otuz il ərzində Qarabağdakı evləri, tarixi və mədəni abidələri dağıdaraq vandallıqla məşğul olan ermənilər həmçinin meşələri qırıb, çayların suyunu çirkləndiriblər.

Müharibədən sonra Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə ekologiyamıza dəymiş ziyanı hesablayan ekoloqlarımız bu məbləğin çox yüksək olduğunu açıqlayıblar. Hayların vəhşiliklərinin nümunəsi işğaldan azad olunmuş torpaqlarımızın hər daşında, cığırında görünür. Böyük zəfərimizdən sonra kapitulyasiya aktını imzalamış barbarlara Laçından, Kəlbəcərdən çıxmaq üçün vaxt verilərkən də onlar öz vəhşiliklərini meşələri, evləri yandırmaqla bir daha sübut etdilər.

Müharibə bitdikdən sonra ekoloqlarımız Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə çaylarda apardıqları monitorinqlər zamanı Ermənistan ərazisindən keçərək Azərbaycana daxil olan Oxçuçayda suyun yüksək səviyyədə çirklənməyə məruz qaldığını qeyd etmişdilər. Çayda çirklənmə o səviyyəyə çatmışdı ki, hətta biomüxtəliflik məhv olurdu. Çay kənarlarında balıqların kütləvi ölümünə rast gəlinirdi.

Mənbəyi Zəngəzur dağ silsiləsində yerləşən transsərhəd çay Zəngilan rayonu ərazisindən keçərək Araz çayına qovuşur. Çayın mənbəyində yerləşən Kacaran mis-molibden saflaşdırma kombinatının tullantıları, eyni zamanda çirkab sularının təmizlənmədən Oxçuçaya axıtılması çayda ağır metalların normadan dəfələrlə artıq olmasına səbəb olur. Oxçuçayda çirklənmə digər sərhəd çaylarından daha çoxdur.

Kombinatın fəaliyyəti, ekologiyaya təsirləri barədə dəfələrlə aidiyyəti beynəlxalq təşkilatlara müraciət edilsə də, reaksiya verilməyib. Beynəlxalq tənqidlərə və təzyiqlərə məruz qalmayan Ermənistan isə ekoloji terrorunu bu gün də davam etdirir. Bir ölkə ərazisində ekoloji normaların pozulması isə hər şeydən öncə bütün bəşəriyyəti maraqlandıran, təşviş salacaq məsələ olmalıdır. Bununla belə həmin qurumlar hələ də susublar.

Ermənistanın növbəti ekoloji terroru

İllərlə işğalçılıq siyasəti yürüdən, tariximizi, mədəniyyətimizi məhv etmək üçün əlindən gələni edən Ermənistanın ekoloji terroru bitmir. Hayastan indi də

Naxçıvanla həmsərhəd bölgədə - Arazdəyəndə iri metallurjiya zavodu inşa edir. Bununla bağlı sosial şəbəkələrdə video-görüntülər yayılıb.

Eyni zamanda 16500 kvadratmetr sahədə illik istehsal gücü 180 min ton olan iri metallurjiya zavodunun inşasının aparılması ilə bağlı Ermənistanın iqtisadiyyat naziri Vahan Kerobyan sosial media hesabında da məlumat verib.

Ekosistemə növbəti dəfə zərər yetirən Ermənistanın bu zavodu tikməsi qonşu ölkələrə ziyan vura bilər. Belə ki, bu, ətraf mühitin çirklənməsinə, havada zərərli maddələrin artmasına gətirib çıxaracaq.

Xatırladaq ki, BMT-nin Avropa İqtisadi Komissiyasının Transsərhəd kontekstində ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında Konvensiyası (Espo Konvensiyası) planlaşdırmanın ilkin mərhələsində müəyyən fəaliyyətlərin ətraf mühitə təsirinə qiymətləndirmək üçün tələflərin öhdəliklərini müəyyən edir.

Espo Konvensiyası dövlətlərin sərhədlər boyu ətraf mühitə əhəmiyyətli mənfi təsir göstərə biləcək bütün əsas layihələr haqqında məlumatlandırmaq və bir-biri ilə məsləhətləşmək üzrə ümumi öhdəliyini müəyyən edir. Konvensiya 1991-ci ildə qəbul edilib və 1997-ci ildə qüvvəyə minib.

Beləliklə, sənədlə dövlətlər üzərlərinə öhdəliklər götürürlər. Təbii ki, imzaladığı, üzərinə götürdüyü hər bir öhdəlikdən boyun qaçıran, şərtləri yerinə yetirməyən Ermənistan yenə də imzasına hörmət etmir. Nəticədə öhdəliyi pozaraq Azərbaycanla sərhəddə ağır sənaye zavodunun tikintisinin ekoloji təsirlərini nəzərə alaraq heç bir məlumat vermir.

Bu isə Ermənistanın BMT-nin Avropa İqtisadi Komissiyasının Transsərhəd kontekstində ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında Konvensiyasının müddəalarını kobud surətdə pozmasıdır.

Bu, bir daha göstərir ki, Ermənistan heç bir beynəlxalq hüquq və normalara riayət etmir, eyni zamanda beynəlxalq ictimaiyyət də onun təbiətə, ekologiyaya vurduğu ziyanı, məruz qoyduğu çirklənməyə biganə yanaşaraq, Hayastanı məsuliyyətdən yayındırır.

Hayastanın qanunsuz fəaliyyətləri təhlükə mənbəyinə çevrilib

Qanunsuzluqla bağlı Azərbaycan Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi də bəyanat yayaraq qeyd edib ki, Espo Konvensiyasının müddəalarına görə, konvensiya tərəfi öz ərazisində planlaşdırdığı iri təsərrüfat fəaliyyətinin digər ölkələrin ərazisinə mənfi ekoloji təsiri olduğu halda, bu fəaliyyəti həmin ölkənin müvafiq qurumları ilə razılaşdırmalı, ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi ilə bağlı sənəd hazırlanmalıdır.

Bəyanatda həmçinin bildirilib ki, Ermənistan konvensiyanın üzvü olaraq sözügedən fəaliyyətə başlamazdan öncə Azərbaycanın və təsirə məruz qalan ərazilərdə ictimaiyyətin transsərhəd ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi prosedurunda iştirakını təmin etməli idi: "Bildirik ki, Ermənistan tərəfindən beynəlxalq hüquq, o cümlədən ekoloji hüquq normalarına riayət edilməməsi ilk hal deyil. Bir müddət əvvəl Metsamor Atom Elektrik Stansiyasının ərazisində yeni nüvə reaktorunun tikintisi planları ilə əlaqədar Azərbaycan Espo Konvensiyası çərçivəsində Ermənistanı qarşı iddia irəli sürmüş və Ermənistanın konvensiyanın müddəalarına əməl etmədiyini barədə qərar çıxarılmışdır".

Ermənistanın dağ-mədən sənayesinin Azərbaycanın ekoloji mühitinə ciddi mənfi təsir göstərdiyi qeyd olunaraq iri mədən müəssisələri olan Qacaran mis-molibden zavodu və Qafan filiz emalı kombinatının yüksək kimyəvi tərkibli istehsalat sularının uzun müddətdir ki, transsərhəd Oxçuçayı intensiv şəkildə çirkləndirdiyi əlavə olunub.

Bəyanatda o da vurğulanıb ki, Ermənistanın bu cür qanunsuz fəaliyyətləri təkcə Azərbaycanın deyil, ümumi regionun ekoloji mühiti üçün təhlükə mənbəyinə çevrilib: "Ermənistanın regionun ekoloji təhlükəsizliyinə zərər vuran, beynəlxalq hüquq normalarına zidd olan əməllərini qətiyyətlə pisləyir, beynəlxalq ictimaiyyəti bu məsələyə xüsusi diqqət göstərməyə çağırırıq", - deyərək əlavə olunub.

ABŞ dövlətinə və Ermənistan ekoloqlarına çağırış

Dünən həmçinin Azərbaycanın ekoloji yönümlü QHT-ləri də yeni ekoloji

fəlakətə yol açacaq bu layihə əleyhinə birgə bəyanat yayıblar. Azərbaycanlı ekoloqlar ABŞ dövlətinə və Ermənistan ekoloqlarına da çağırış ünvanlayıblar.

Bəyanatda bildirilib ki, Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə həmsərhəd bölgəsində - Arazdəyəndə iri metallurjiya zavodunun inşasına 70 milyon dollar ABŞ sərmayəsi yatırılacaq, zavodun hündürlüyü 30 metr, sahəsi 16500 kvadratmetr olacaq: "Bu metallurjiya zavodunun zərərli kimyəvi tullantıları bölgədəki ekosistemə böyük zərər vura bilər. Onun tullantılarının Araz çayına axıtılması riski həm çaydakı canlı aləm, həm də Arazın suyundan suvarma üçün istifadə edilən geniş təsərrüfatlar üçün həyəcən siqnalıdır. Ermənistanın dağ-mədən sənayesində heç bir beynəlxalq standartlara əməl edilməməsi həm Azərbaycan, həm də ümumilikdə bölgə üçün ciddi ekoloji təhdid yaradır".

Vurğulanıb ki, törətdiyi ekoloji cinayətlərlə Ermənistan BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin, xüsusilə də hər kəsin sağlamlığının təmin edilməsinə dair 3-cü, təmiz su və sanitariya ilə bağlı 6-cı, iqlim dəyişikliyinə fəsadlarına qarşı mübarizəyə dair 13-cü, torpaq ekosisteminin mühafizəsinə üzrə 15-ci məqsədlərinin tamamilə əleyhinə gedir.

Ümumiyyətlə, bütün faktlar göstərir ki, Ermənistan beynəlxalq səviyyədə hər hansı tənqidlərə məruz qalmadığı üçün belə əməllərdən çəkinmir. Bu ölkənin dağ mədən sənayesi ərazisində müxtəlif ölkələrin investisiyaları hesabına fəaliyyət göstərən və ya göstərəcək zavod və kombinatları ekosistemi çirkləndirməklə, təhlükə ilə üz-üzə qoyur. Bu da bioresursları məhv etməklə yanaşı, insan sağlamlığı üçün də təhlükə törədir. Təbii ki, bunun təsirləri yalnız ölkə ərazisi ilə məhdudlaşmır. Ekologiyamıza vurulan ziyan, havanın, çayların çirklənməsi, meşələrin qırılması Azərbaycan timsalında bütün Cənubi Qafqaz regionunun ekoloji mühitinə zərər yetirməklə, həm də global müstəvidə ətraf mühit problemlərinin artmasına gətirib çıxarır. Bu baxımdan bütün dövlətlər ətraf mühit, ekologiya ilə bağlı məsələlərə həssaslıqla yanaşmalı, belə qanunsuzluqlara qarşı mübarizə aparmalıdır.

*Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"*